

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

13. Quomodo se libertas arbitrij habeat ad libertatem seu indifferentiam contrarietatis, & contradictionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

quasi sui. Domini voluntatem libenter facit. ac per hoc
ad peccandum liber. qui peccati servus est.

Hinc igitur vere & adumbrata libertatis
differentiā & imitationem, quæ ex termini
a quo fit liberum, & delectationis per quam
fit liberum, quadam deficiente similitudine
pèruntur, Augustinus ut exprimeret, illis no-
minibus in differenda vera libertate uti solet,
quæ maximam eius prærogativam tenent.
Nunc enim vocat eam veram libertatem, &
arbitrium peccati esse, vere liberum: Ipsa est

114.

vera libertas propter rectè facti libertatem. Et alibi
rationem quam dedimus simul indicans, quia
a malis exipit: Vera libertas nos ab angustia,
& moris & diaboli dominatu (qui per peccati
concupiscentiam arbitrio dominatur) liberat
facit. Quam vocem veræ libertatis sexcenties
in scriptis eius frequentat, ex Christi Domini
verbis hausit: Si vos filius liberaverit, tunc
vere liberi eritis. Nam ut sanctissimus Doctor

Epist. 7. de
Epist. 18.

Epist. 3.

ait, per gratiam Christi, arbitrium sit vere
liberum dum a cordatum concupiscentiarum domi-
natione liberatur. Subinde veram & sanam li-
bertatem nuncupat. Ipsa est vera & sana libertas,
ut opus bonum facere non timore (scilicet rei tempor-
alis quæ diligitur amittenda) sed amore.
Quandoque salutem libertatem: Nec ideo tam-
en potest captiva voluntas nisi Dei gratia respirare
in salutem libertatem. Et rursum: Non aliud in-
tellegitur arbitrium laudabiliter liberum, nisi quod
suis Dei gratia liberatum. Alias summam liber-
tatem: Deo uni summa libertate servitur. Aliquan-
do hanc veram, sanam, salutem, laudabilem
libertatem a peccati dominantis malo, absolutè
& antonomastice libertatem appellat: Voluntas
humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia
potius libertatem. Libertatem vero a iustitia quæ
est libertas in malo; ne quidem libertatis no-
mine dignam censet: Libertas sine gratia non est
libertas, sed contumacia. Et in alio loco: Nec atten-
dunt in ipso nomine liberi arbitrij atque libertatem
sonare. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas. Si
ergo servi sumus peccati, quid se iactant de libero arbi-
trio? Omnia ista elogia libertatis a peccato, &
probra libertatis a iustitia; quam servilem li-
bertatem appellare solet, sicut servitutem Dei
liberam servitutem, respiciunt utramque; liber-
tatem purè & nude respectu termini a quo. In

Epist. 30. qua
Epist. Car-
thag. 15.

Epist. 14. de
Epist. 13.

Epist. 6. de
Epist. 10. de
Epist. 10. de

Epist. 6. de
Epist. 10. de

Epist. 106.
Epist. 10. de
Epist. 10. de

qua consideratione libertas ad malum seu
iustitia, ita ferè à vera libertate arbitrij à pec-
cato deficit, & eam fugitivâ quadam similitu-
dine, sicut vitia virtutem ipsamque; Deum defe-
ctivâ quadam & umbraticâ specie emulantur.
Nam & superbia verâ virtutem, ac ipsius Dei
celstrudinem imitatur, & stultitia innocentiam
& simplicitatem, & ignavia quietem, & effusio
liberalitatem eius: Perverse enim, inquit Au-
gustinus, te imitantur omnes qui longè se à te faciunt.

Sed hoc non offit, quo minus aliâ pondera-
tione quæ nudum actum respicit, arbitrium
etiam in malo sit vere liberum, ea libertate
qua generatim bene vel perperâ vivitur, qua-
tenus actum sive bonum sive malum habet in
sua potestate; sicut ille vitiorum defectus à
virtutis perfectione quam affectat, nihil obstat
quo minus virtus & vitium secundum quali-
tates ponderata, communem veri habitus ra-
tionem, itemque peccatum & actus bonus, veri
actus liberi naturam induant. Quapropter

Augustinamque considerationem simul jun-
gens, præclarissimè voluntatem & liberam res-
pectu peccati vocat, quatenus actum peccati
perpetrare potest si voluerit, & simul non li-
beram, quia peccati ancilla est: Agis quidem illo
non adiuvente liberâ voluntate, sed male. Ad hoc ido-
nea est voluntas tua quæ vocatur libera, & male agen-
do fit damnabilis ancilla. Audis liberâ ad agendū
male, & tamen non liberam fieri, quia peccati
ancillam. Et iterum clarius: Cum dico tibi sine
adiutorio Dei nihil agis, nihil boni dico. Nam ad malū
agendum habes sine adiutorio Dei liberam voluntatem.

Audin perspicuè voluntatem liberam ad male
agendum statui, iam audi, qua ratione ter-
minum a quo respiciendo non libera: Quamquâ
non est illa libera. A quo enim quis devictus est, hinc
& servus additus est: & Omnis qui facit peccatum,
servus est peccati: & Si vos filius liberaverit tunc vere
liberi eritis. Hæc paulo uberius explicanda esse
iudicavi, ne quis forte non satis expensâ do-
ctrinâ sancti Augustini, ex ea colligi putet,
nullam in peccatoribus esse veri nominis li-
bertatem, à qua liberum arbitrium appellatum
est: quamvis alio sensu phrasid ista sit in scri-
ptis eius & antiquorum omnium, & Ecclesiæ
Catholicæ precibus & monumentis, ipsique
sacris litteris frequentissima.

2. Confess.

114.

Serm. 13. de
verb. Apst.

114.

114.

1. P. 1.

1. P. 1.

CAPVT XIII.

Quomodo se libertas arbitrij habeat ad libertatem seu indiffe-
rentiam contrarietatis, & contradictionis.

QVI de libertate, seu potius in-
differentia contrarietatis dicendum
sit, abundè ex dictis liquet. Ostendimus enim adesse & abesse posse
sine ullo libertatis præiudicio. Affuit Angelis
& Adamo in Innocentiæ statu perfectissimè,
nobis post peccatum imperfectis: Abest pe-
nitenti ab inferis & superis illæsa in utrisque per-
manentem arbitrij libertate, in illis ad malum

in his ad bonum. Indifferentia quippe ad
utrumlibet; testimonium quidem libertatis
est, quia sine liberi arbitrij usu neutrum exer-
cere potest, non tamen ad libertatem ullo mo-
do necessaria. Oritur enim non ex nature,
neque ex robore libertatis, sed ex infirmitate
eius quæ fit ut animus imbecillè, solubiliter, &
inconstanter dilectis rebus adhareat, ita ut ab
una quam velut ultimum finem diligit; in
alteram,

alteram, à bono in malum, à malo in bonum possit transire. Quod qui ad naturam vel notionem libertatis pertinere contendit, necesse est fateatur eandem imbecillitatem etiam ad naturam charitatis pertinere. Nam in Augustini ac discipulorum eius lucubrationibus ac documentis nulla est alia libertas ad bonum nisi charitas, quia illa est sanitas animæ rationalis, sicut ergo absurdum est, naturam vel perfectionem sanitatis in eo sitam esse ut sit labilis, & ab egritudine succedente violari possit, cum potius talis sit perfectissima, qualis erit beata nostra immortalitas, quæ non sinet nos amplius morti, vulnere, egritudinibus subjacere; ita pariter absurditas est, ad sanitatem adeoque libertatem charitatis, hujusmodi potestatem deficiendi ad malum potestatem. Quæ quidem omnia ex eis quæ supra disseruimus perspicue pateant.

De libertate contradictionis, hoc est, ad ad agendum & non agendum, paulo alia ratio est. Potest enim simplicissima esse charitas, & cupiditas quæ à rebus amatis, nullis blanditijs, terroribus, avelli & in oppositum flecti queant, quamvis non semper in actum dilectionis erumpant. Potest ergo putari quod indifferenter exercitur, hoc est, agendi & non agendi (sub qua comprehenditur etiam indifferenter eligendi hoc vel illud) ad libertatem necessaria sit. Quod ut plenius intelligatur, sciendum est quod sicut objectum voluntatis distinguitur in finem, & id quod est ad finem, ita & actus eius circa alterutrum occupantur. Finis est amor cum sua fruitione: ejus quod est ad finem, usus. Qui ita differunt, ut amor in fine habeatur, usus & quicquid cum utendi voluntate junctum est, à re circa quam occupatur in finem transeat, ut aptissime vocaverit Augustinus affectum amoris *manforam dilectionem*; usum *transitoriam*; quia non manet in re qua utitur, utentis affectus. Sicut enim propter finem homo conditus est, ita & propter amorem, quo fini jungitur: media propter ipsum hominem sunt, & ceteri affectus propter amorem velut omnium cardinem cui servantur. Maxime vero omnium servus est, usus seu voluntas utendi. Est enim affectus pure putæque ministerialis respectu amoris finis, veluti plenissimo jure dominantis eumque trahentis in scopum suum. Ex quo fit ut consilium, electio, usus, imperium & similes ministeriales actus voluntatis, necessario tam bonitatem quam alias conditiones suas, imo & ipsum suum esse ab illo dominante mutentur. Nam inde nascitur, quod hujusmodi affectus usuales tunc assumuntur, cum amor finis postulerit, tunc deponantur cum non postulaverit: uti enim velle, cum usum constituerit non esse necessarium, non est sapientis animi firmitas, sed re utenda frui volentis imbecillitas.

Ex isto igitur fonte proficiscitur, ut cum amor finis ultimi sive boni sive mali stabilis & immutabilis fuerit, impossibile sit, electionem, usum, & similes affectus, qui ab illo

amore imperantur, circa talia versari media quibus amor finis interimatur. Sic enim amor ipse finis quem stabilem supposuimus, semetipsum interimeret, hoc imperando quod se interimat, quod etiam tum cum amor finis adhuc excidero potest, locum habet. Nam quamvis is qui Deo junctus est, eligere possit medium malum quo amor pereat, nonquam tamen electio ista ex illo ipso amore quem interficit, sed ex alio proficiscitur, vel ipse certe alius novus amor erit prioris inimicus. Ex quo facile intelligitur, eam libertatem arbitrij quæ circa res eligendas utendisque versatur, nullo modo postulare posse, ut ipsa electio ordinem finis egrediatur. Nam hoc ipso degenerat non solum à perfectione, sed à natura quoque electionis, sive ignorantiter eligendo medium quod non est medium, sive scienter eligendo quod ei repugnare cernit, quod fieri non potest ex natura electionis, sed potius alterius novæ dilectionis, qua rem illam non jam ut pure medium, sed ut aliquid per se amabilem complementem invenit. Ut propterea rectissime dixerit sanctus Thomas Augustino hincinendo: *Quod liberum arbitrium diversa eligere potest, servato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis eius: sed quod eligat aliquid avertendo ab ordine finis quod est peccare, hoc pertinet ad defectum libertatis.*

Ex eadem illa radice nascitur, ut medium assumptum totam suam necessitatem & indifferenciam ex eodem amore finis hauriat. Si enim medium, ut medium amoris finis videatur esse necessarium (ut cum non nisi unum superest) non potest praetermitti, si repugnare, non potest assumi; si pluribus vijs eodem perinde perveniri, quodlibet praeter quodlibet arripitur potest & non arripitur, & sic de ceteris electionis ususque conditionibus. Quæ consideratione dixit idem sanctus Thomas: *Quando ad finem non posset perveniri, nisi unam viam, tunc eadem ratio esset volendi finem, & ea qua servat ad finem.* Non enim potest in illo casu repugnare voluntas ei quod est ad finem, nisi renunciet ipsi fini.

Ex quibus electionis & usus regulis, naturas lumine perspicuis, facile ante advertitur, unde tota illa indifferencia, contradictio, quæ in electione, usu, imperio, & similibus ministerialibus affectibus cernitur, oriatur & metienda sit; Nimirum non ex libertate arbitrij respectu illorum actuum, sed ex amore finis, heredi potestate famulis suis dominante. Nam sive unum duntaxat ad sit medium, sive plura, sive cavere possit electionem, astrictius, ita finis amore postulant; sive non possit, salva libertate utriuslibet fieri. Nam ex ordine finis posse in eligendo desistere, perinde ut in ratiocinando ab ordine principiorum, Thomas & veritate judicet, non oportet esse, sed in electo, non libertas, sed defectus ejus, non à Deo datus, sed ex ingenita nature infirmitate in situs, vel à diabolo seminatus. In eo quippe electionis natura & libertas posita est ut sit in arbitrij

potestate, hoc est, ut eligat & non eligat cum
 voluerit, quod tunc perfectissime fit, cum se-
 quitur ad amissionem naturam Domini sui, qui est
 amor finis: ab illo quippe exercitur & com-
 promittitur, prout finis dilecti ratio poposcerit,
 ab illo mutatur esse suum, libertatem suam,
 indifferentiam suam. Est quippe affectuum
 omnium postremus, vilissimus, servilissimus,
 natus obedire, non imperare, & propterea mi-
 nime omnium libertatis capax: & si qua suscipit,
 illa non minus ac bonitas ejus, ex affectu prin-
 cipe derivatur, & expendi debet. Ut sane
 mirandum sit, quid Philosophiae sectatoribus
 in mentem venerit, qui libertatem arbitrii ex
 abjectissimo servilissimoque voluntatis actu
 ponderare voluerunt, quae in principe collo-
 canda est. Libertas enim, omnium hominum
 iudicio, dominium non servitutem, atque id
 quod non alterius, sed sui gratia est, sonat.
 Unde quod sanctus Thomas praeclare de po-
 tentia voluntatis Aristotele iustagante di-
 cit: *Voluntas imperium habet super omnes anima-
 vires, propter hoc quod eius obiectum est finis; unde
 convenientissime in ipsa summum libertatis invenitur.
 Liber enim dicitur qui causa sui est, ut in primo Me-
 taphysicorum dicitur; & vice versa alibi: Oportet
 ut ea (potentia voluntatis) quae est liberri-
 ma super alios imperium & dominium habeat: hoc,
 inquam, ipsissimum multo magis, verissimeque;
 de primo, nobilissimo, imperiosissimoque vo-
 luntatis actu dici potest, & juxta Augustinum
 debet: amor imperium habet super omnes
 animae vires, propter hoc quod ejus obiectum
 est finis: unde convenientissime in ipso sum-
 mum libertatis invenitur. Liber enim dicitur
 qui causa sui est. Nam aliqui unde nascitur
 quod ille solus omnibus affectibus, ma-
 ximeque servilibus illis quos diximus, domi-
 netur? Nisi ex illo principio, quod sanctus
 Thomas tetigit, quia oportet ut qui est liber-
 rimus, super alios imperium & dominium ha-
 beat. Quo sane nihil congruentius Augustini
 principis quae deduximus, dici potest. Nam
 ista una causa est, cur libertatem in actibus,
 sive bonis, sive malis semper respectu finis at-
 tingat; atque adeo, ut in universis operibus ejus
 reperiri possit libertatis mentio in actibus
 amor finis servientibus, nisi quatenus in illis
 amor finis emicat & attenditur. Nam hinc illa
 toties repetita de libertate charitatis in omnium
 praeceptorum (quae non finis, sed eorum quae
 sunt ad finem rationem obtinent) observatio-
 ne dominantis: Liber enim praeceptum facit, ut ille
 loquitur, qui libens facit, id est, qui ipsam justitiam
 praecepti diligendo facit. Non enim aliter
 electionis praeceptorum, & usus & cuiuscum-
 que voluntatis libertatem explorat Augustin-
 quam bonitatem. Nam utramque ex amore fi-
 nis in ea relucens pariter trahit.*
 Quapropter merito Scholasticis quibusdam
 eruditissimis, & contentiosa Theologiae Co-

In 2. dist. 25.
 a. 2. ad 4.
 In 2. dist. 24.
 q. 1. a. 3. in
 corp.

A rypheis, absurdum visum est, quod libera di-
 ceretur voluntas in eligendis ijs quae sunt ad
 finem, & non in appetendo ipso fine, quan-
 tumcumque, appeteretur necessario, sententiam-
 que suam non aspernandis rationibus probant.
 Non enim necessitatem libertati, sed naturam
 repugnare dicunt, & recte dicunt. Nam Ari-
 stoteles in Metaphysica distinguit liberum a
 naturali, & secundo Physicorum causam acti-
 vam in naturam & propositum, quae de re su-
 pra latius diximus. Proinde fieri non potest,
 ut eadem potentia voluntatis circa finem ver-
 setur ut natura, quantumvis in eum ferri po-
 natur necessarium, & in ea quae sunt ad finem, ut
 potentia libera; sic enim distingueretur eadem
 activa potentia in se ipsam & in oppositum
 sui. Tam enim impossibile est, ut una potentia
 duos oppositos operandi modos habeat, qui
 per se & primo & immediate principium acti-
 vum dividant, quam ut in eadem specie in-
 sint duae differentiae quae genus ejus dividant.
 Neque vero refert, quod idem intellectus cum
 discursu & sine discursu comparatione diver-
 sorum operetur. Nam illi non sunt modi ope-
 randi ita oppositi, ut principium activum im-
 mediata & prima divisione dividant, non ma-
 gis quam agere cum indifferentia & sine in-
 differentia contradictionis, quam agere cum
 deliberatione, & sine deliberatione, quam de-
 nique agere simpliciter volendo, & ad aliud
 simpliciter volitum referendo, respectu vo-
 luntatis.

Imo vero, ex hoc ipso quod voluntas libe-
 re versatur circa ea quae sunt ad finem, ut re-
 centiores volunt, recte omnino concludi vi-
 detur, eandem libertatem esse respectu finis.
 Nam eodem omnino actu attingit utrumque;
 ut proinde fatendum sit, utriusque compara-
 tione voluntatem ferri libere, vel certe in e-
 odem actu esse oppositos agendi modos. Vidit
 haec omnia & breviter expressit Doctor sub-
 tilis: *Non sunt eiusdem potentia activa oppositi mo-
 di agendi, & maxime isti, naturaliter & libere, qui
 primo distinguunt potentiam activam. Quia si voluntas
 comparatur ad finem per modum naturae, & ad finem
 ad finem per modum libertatis, ipsa non erit potentia
 activa una respectu istorum: & tunc nulla potentia
 erit, quae eligat ens ad finem propter finem. Nulla enim
 potentia eligit, hoc propter illud nisi velit utrumque
 extremum &c. Eadem latius tradit, & isdem
 pluribusque rationibus probat in questioni-
 bus quodlibeticis ex professo docens, cum ne-
 cessitate ad volendum stare libertatem. Et illi sen-
 tentiae probandae praeter Augustinum profert
 sanctum Anselmum, quem sic loquentem in-
 ducit. *Qui sic habet quod decet & expedit, ut hoc
 amittere nequeat, liberior est quam ille, qui sic habet
 hoc ipsum ut possit perdere. Et ex hoc concludit, in-
 quit, liberior igitur est voluntas quae a rectitudine de-
 clinare nequit.**

Secur. in 2.
 dist. 10. q.
 unica m. 10.

Secur. in
 citato.

Idem Secur.
 quolib. 16.
 a. 1. n.

Auf. 18. de
 liv. arit. co-
 rario a Grego.

CAPUT

Handwritten notes in the left margin, including the word "LAND" and other illegible scribbles.